

Տնտեսական զարգացման և հետազոտությունների կենտրոն

*«ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿ.
ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳ»*

Սվետա Հարոսյան
Երևան - 2014

- Քննարկել բյուջետային գործընթացը և օրենսդրական կարգավորումը
- Ներկայացնել ծրագրային բյուջետավորման փորձը ՀՀ-ում և ծանոթանալ Ծրագրային Բյուջետավորման գործիքակազմին
- Ծանոթանալ բյուջետային փաստաթղթերի ձևաչափերին
- Քննարկել բյուջեի կատարման ասպեկտները և բյուջեի կատարման մասին տարեկան հաշվետվությունը
- Մեկնաբանել բյուջեների մասնակցային մոնիթորինգը և ՀԿ-ների դերը այս գործընթացում

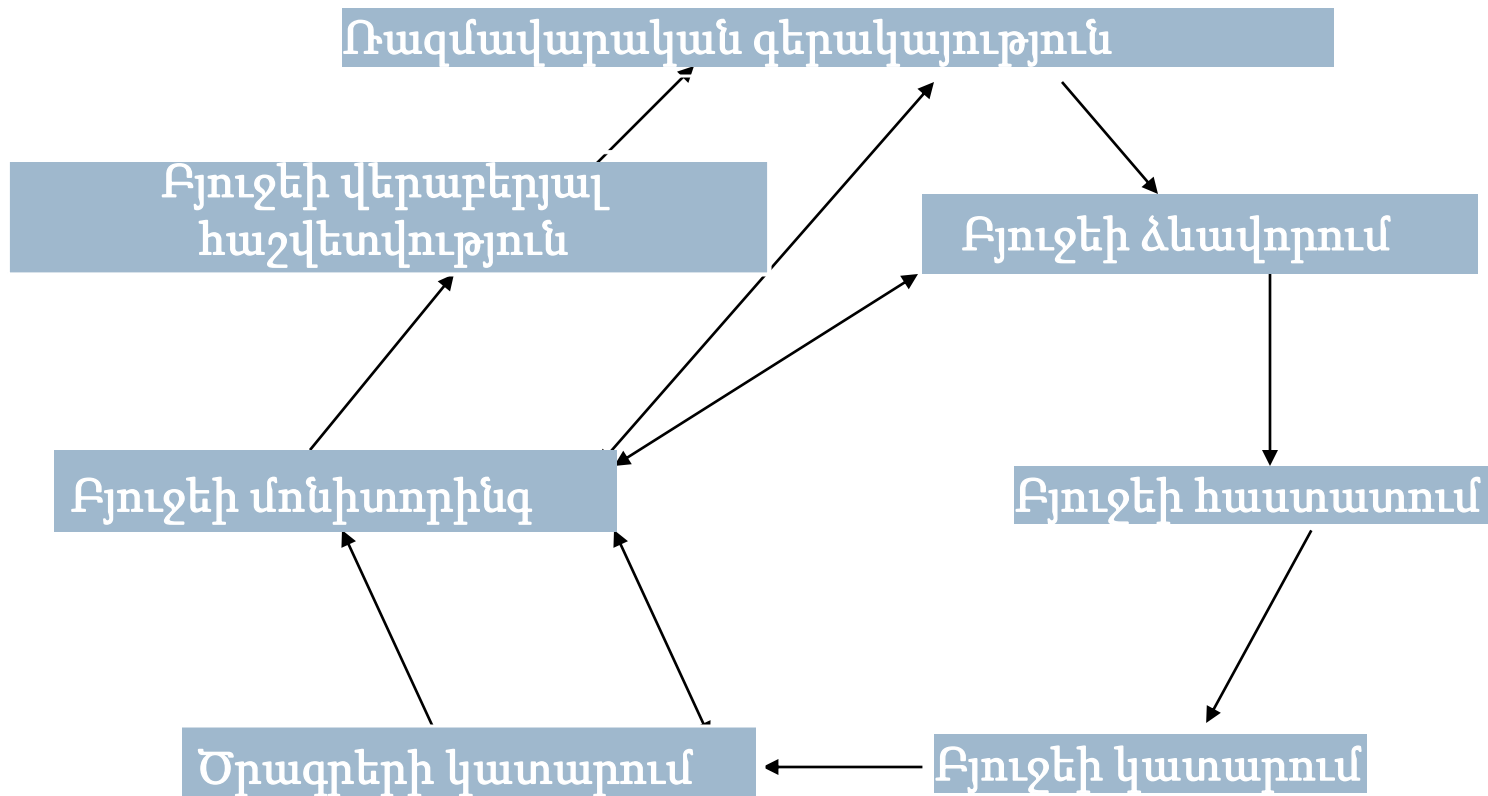
Բյուջեփային գործընթացը՝ յուրաքանչյուր բյուջեփային փարվա բյուջեները կազմելու, քննարկելու, հաստատելու եվ կատարելու, դրանց փարեկան հաշվեփութությունը հաստատելու ուղղությամբ պետական եվ տեղական ինքնակառավարման մարմինների՝ օրենքով կանոնակարգված գործունեությունն է:

Բյուջեփային գործընթացը կարգավորվում է՝

- ՀՀ Սահմանադրություն
- ՀՀ բյուջետային համակարգի մասին օրենք,
- ՀՀ պետական բյուջեի մասին օրենք,
- ՀՀ տեղական ինքնակառավարման մասին օրենք,
- ՀՀ կառավարության և վարչապետի որոշումներ

Բյուջեպային ցիկլ

Երբ է սկսվում

- *համաձայն «ՀՀ բյուջետային համակարգի մասին օրենքի»՝ հոդված 6, կետ 4.*
- **Տվյալ բյուջետային տարվա համար բյուջետային գործընթացը սկսվում է ՀՀ վարչապետի կողմից առաջիկա տարվա բյուջետային գործընթացը սկսելու մասին որոշման ընդունման օրը և ավարտվում՝ տվյալ բյուջետային տարվա բյուջեների կատարման վերաբերյալ հաշվետվությունը հաստատելու օրը:**

Մեխանիզմներ

Քաղաքական
մեխանիզմներ

Հասարակական
պատվերի ձեվավորում

Լիազորությունների
փոխանցում

Հասարակական
պատվերի կատարում

Հասարակության հանրային
պատվ. նկատմամբ
պահանջարկ

Ընտրություններ: մասն.
կուսակցութ. եվ այլն

Ազգային
ժողով

Ավագանի

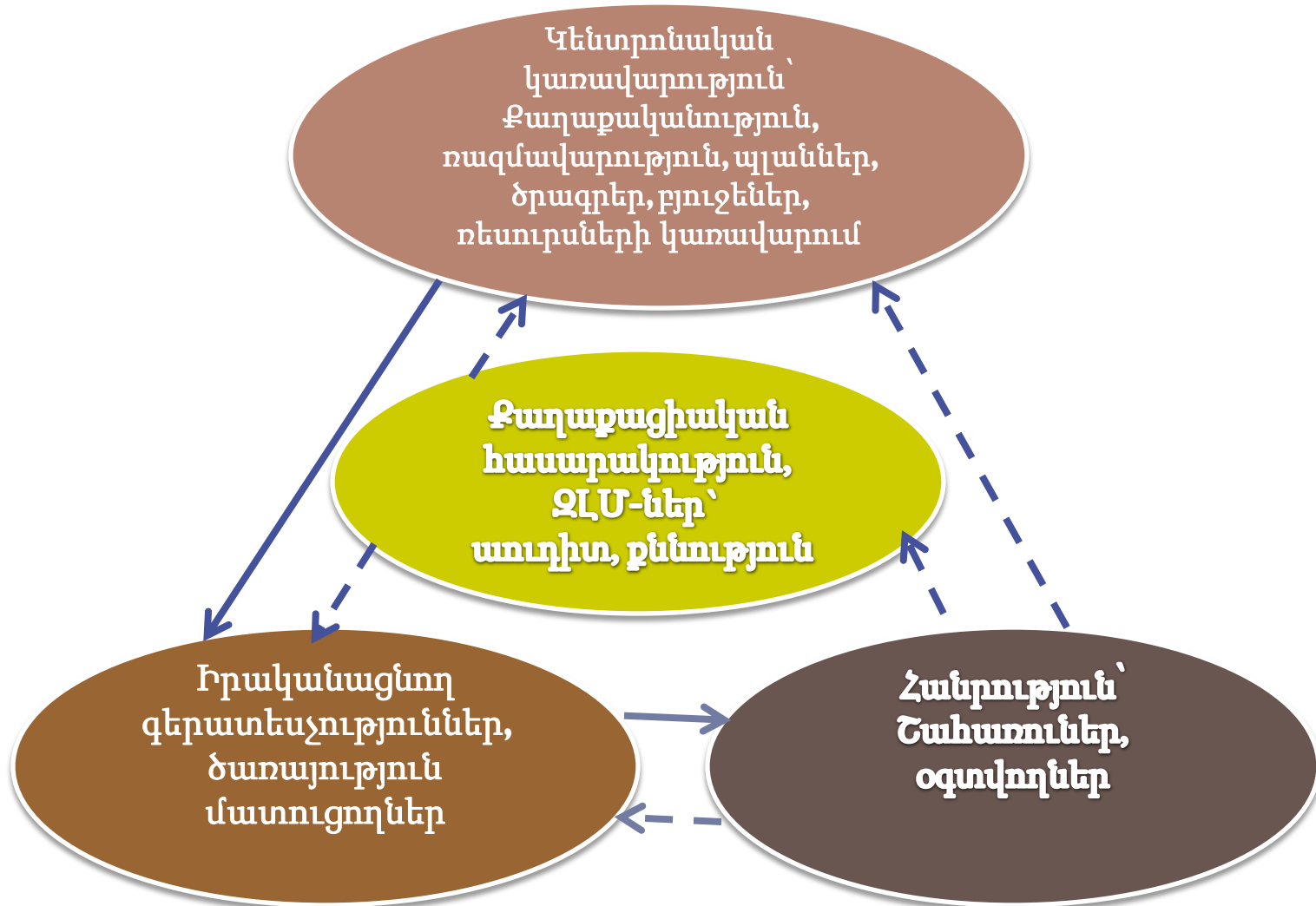
Եկամտային եվ
ծախսային լիազորութ.

Կենտրոնական
կառավարութ.

ՏԻՄ ղեկավար –
աշխատակազմ

Հանրային ծառայությունները և հաշվեքվողականությունը

Ի՞նչ է ծախսային բյուջեն

Ծախսային բյուջեն ըստ ծախսատեսակների դասակարգված ֆինանսական փաստաթուղթ է, որը սահմանում է, թե ինչ գումարներ կծախսվեն կամ ծախսվել են յուրաքանչյուր ծախսային հոդվածի գծով: Ծախսային բյուջեն համարվում է բյուջեի պարզագույն տեսակ:

Ուշադրությունը կենտրոնացված է միայն հետեվյալ հարցերի վրա՝ ի՞նչ է գնվել, ինչքա՞ն է ծախսվել, ինչի՞ համար:

Ծախսերը դասակարգվում են ըստ խմբերի, օրինակ՝ աշխատավարձ, տրանսֆերտներ, սուբսիդիաներ, ձեռքբերված ապրանքներ ու ծառայություններ եվ այլն:

Ծախսային բյուջեների դեպքում հրանարավոր է վերահսկել միայն ապրանքների ու ծառայությունների գնման համար պլանավորված եվ փաստացի ծախսված գումարները:

Ի՞նչ է ծրագրային բյուջեն

Ծրագրային բյուջեն ուղղված է կառավարության կամ համայնքի գործունեության արդյունքների ապահովմանը: Այն ցույց է տալիս, թե ինչ արդյունք ձեռք կբերվի տվյալ աշխատանքը կատարելիս կամ բյուջետային ծրագիրն իրականացնելիս եվ ինչ ռեսուրսներ են անհրաժեշտ ռազմավարական ծրագրի քանակական արդյունքների ձեռքբերման համար:

Ծրագրային բյուջեն պատասխանում է հետևյալ հարցերին.

- Ի՞նչ արդյունքներ ձեռք կբերվեն,
- Ի՞նչ ազդեցություն կլինի հասարակության վրա,
- Ի՞նչ ազդեցություն կլինի սպառողների վրա,
- Որքա՞ն գումար կծախսվի տվյալ ծառայությունը տվյալ նպատակով մատուցելու վրա:

Ծրագրային բյուջեփավորման առավելությունները

Չի փոխվում բյուջեի էությունը, պարզապես բարելավվում է տեղեկատվությունը

- ▶ **Մատուցվող ծառայությունների և արդյունքների թափանցիկության և հաշվետվողականության կարևորում**
 - ▶ **Ոչ ֆինանսական արդյունքների կարևորում**
 - ▶ **Կենտրոնացում նպատակների, կարիքների և հնարավորությունների վրա**
 - ▶ **Ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետություն**
 - ▶ **Համակարգված և արդյունավետ կառավարում և վարչարարություն**
 - ▶ **Իրականացվող քաղաքականությունների հետևանքների հստակություն**
 - ▶ **Ներդրված ռեսուրսների և ստացված արդյունքների միջև տեսանելի կապի ձևավորում**
-

ԾԲ միջազգային փորձը

- ▶ Բարձրացրել է կառավարման որակը և մեծացրել է ծրագրերի սոցիալական և հասարակական արդյունավետությունը,
- ▶ Բարելավել է պետական ծառայության կառավարման մշակույթը և արդյունքները,
- ▶ Գոյություն չունի ներդրման ստանդարտ մոտեցում կամ մոդել, ոչ էլ քայլերի պարտադիր հերթականություն,
- ▶ Հաճախ ցանկալի է ներմուծել աստիճանաբար և պրագմատիկ ձևով,
- ▶ Կարող է արդյունավետ գործել նույնիսկ պետական կառավարման բնագավառում էական բացեր ունեցող երկրներում:

ԾԲ բարեփոխումները Հայաստանում

- ▶ Առաջին քայլերն իրականացվել են (2002-2005թթ.) ՄԶԲ-ի “Հայաստանում ՄԺԾԾ օժանդակություն” ծրագրի շրջանակներում: Նախնական փորձեր:
 - ▶ “Հայաստանում ԾԲ ընդլայնում” (2005-2008թթ.) Մեթոդաբանության մշակում, փորձնական կիրառում՝ 4 նախարարություններում:
 - ▶ Մեթոդաբանության ճշգրտում և տեղայնացում, ծրագրային դասակարգման ներդրում՝ 4+10+64 պետական մարմիններում (2009-2012թթ.):
 - ▶ ԾԲ իմպերատիվ կիրարկում:
-

ԾԲ. Բյուջետային դասակարգման կառուցվածքը

- ▶ **Առկա է դասակարգումների երկու մակարդակ**
 - ▶ *Քաղաքականության միջոցառումներ*
 - ▶ *Ծրագրեր*
- ▶ Ծրագիրը միմյանց հետ փոխկապակցված այնպիսի քաղաքականության միջոցառումների խումբ է, որոնք նպաստում են նույն վերջնական արդյունքի ապահովմանը (հասարակության բարեկեցությանը):
- ▶ Քացաքականության միջոցառումը այն կոնկրետ միջամտությունն է, որն իրականացնում է պետական մարմինը, որպես միջոց կառավարության առջև դրված խնդիրների և նպատակների իրագործման համար:

Քաղաքականության միջոցառումներ

- Քաղաքականության միջոցառումները բյուջեի նոր ձևաչափի հիմնաքարն են
- ԱԺ-ն հաստատելու է հատկացումները քաղաքականության միջոցառման մակարդակում
- Քաղաքականության միջոցառման մակարդակում են սահմանվում ծառայությունների (ուղղակի արդյունքների) ցուցանիշները
- Քաղաքականության միջոցառումները կարելի է շաղկապել կառավարության նպատակներին (վերջնական արդյունքներին)
- Տարաբնույթ ծառայությունները պետք է ներառվեն տարբեր քաղաքականության միջոցառումներում
- Յուրաքանչյուր քաղաքականության միջոցառում պետք է ներառվի միայն մեկ ծրագրում:

ԾԲ հավելվածի կառուցվածքը

ԾԲ հավելվածում ծրագրերն ու քաղաքականության միջոցառումները ներկայացվում են հետևյալ դասակարգմամբ.

- ▶ Ընթացիկ
- ▶ Հանրային սեփականության կառավարման
- ▶ Կապիտալ
- ▶ Ֆինանսավորման

Վարժություն

Նկարագրել, թե նշված միջոցառումները ծրագրային բյուջեփափորման հավելվածի որ մասում պետք է ներառել,

- ▶ Պետական նշանակության ճանապարհների հիմնանորոգում
- ▶ ՀԿ-ների հետ համատեղ անտառային տարածքներում ուսումնասիրությունների և դիտարկումների անցկացում
- ▶ Առևտրի և տնտեսական զարգացման բնագավառում քաղաքականության մշակում
- ▶ Արտաքին վարկերի տոկոսագումարների վճարում
- ▶ ՀՀ Շիրակի մարզպետարանի վարչական շենքի հիմնանորոգում
- ▶ Տարրական ընդհանուր կրթության տրամադրում,
- ▶ Հայկական երկաթուղու վերակառուցվող կամուրջների տեխնիկական վերահսկողություն
- ▶ Միջին մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակ և այլն

Ծրագրի կատարողական չափորոշիչները

Բյուջեպային տեղեկատվությունը և օգտագործողները

Ոչ ֆինանսական արդյունքների ցուցանիշները

Քանակական
ցուցանիշներ

Չափորոշում են տրամադրվող ծառայությունների քանակը կամ ծավալը, արտահայտվում են ինչպես բացարձակ թվով, այնպես էլ տոկոսային հարաբերությամբ:

Որակական
ցուցանիշներ

Գնահատում են մատուցվող ծառայության որակը շահառուի տեսանկյունից: Ցույց է տալիս տրամադրվող ծառայության կամ ապրանքի համապատասխանությունը որոշակի ստանդարտի:

Ժամկետայնության
ցուցանիշներ

Բնութագրում են ծառայության արդյունավետությունը՝ շահառուների կարիքներին արագ և ժամանակին արձագանքելու իմաստով:

Ցուցանիշների հատկությունները

- ▶ **Համապարփակ**
 - ▶ **Իմաստալից և օգտակար**
 - ▶ **Հստակ**
 - ▶ **Չափելի և ստուգելի**
 - ▶ **Վերահսկելի**
 - ▶ **Իրատեսական և իրագործելի**
 - ▶ **Համեմատելի**
 - ▶ **Պատշաճ վարքագիծ խրախուսող**
 - ▶ **Կարևոր**
 - ▶ **Ֆինանսապես արդյունավետ**
-

Բյուջեի կապարում

Բյուջեի կապարումը՝ դա պետական ֆոնդերի պարզապես հավաքումը, բաշխումը և հաշվետվությունը չէ:

- ▶ *Քաղաքական կապարում*
 - ▶ *Ֆինանսական կապարում*
 - ▶ *Ծրագրային կապարում*
-

Ֆինանսական կադարում

- ▶ **Եկամուտների հավաքագրում**
 - ▶ **Ծախսերի կատարում, ներառյալ պարտքի սպասարկում**
 - ▶ **Ֆինանսական ռեսուրսների փոխառում**
 - ▶ **Մուտքների և ծասերի հաշվառում**
 - ▶ **Ֆինանսական հաշվետվությունների կազմում**
 - ▶ **Կանխիկ հոքերի կառավարում**
 - ▶ **Աուդիտ**
 - ▶ **Եկամուտների և ծախսերի կանխատեսում**
-

Քաղաքական կատարում

- ▶ *Դեֆիցիտի կառավարում*
- ▶ *Ֆինանսական ճգնաժամեր (եկամտային և այլն)*
- ▶ *Առաջացող խնդիրներ- Կառավարության գործելակերպը*
- ▶ *Ներքին ֆինանսական խնդիրներ*
- ▶ *Պահուստային ֆոնդ*
- ▶ *Միջազգային հարաբերություններ*

Ծրագրային կապարում

- ▶ *Ապրանքների և ծառայությունների գնում*
- ▶ *Ծրագրի կառավարում և հաշվետվություն*
- ▶ *Կառավարման վերահսկում*
- ▶ *Գնահատում*

Բյուջեի կապարման մասին տարեկան հաշվետվությունը

- ▶ *Կազմում է ԱԺ ներկայացվող բյուջեի տարեկան հաշվետվության մաս (ընդունվում է ԱԺ կողմից)*
 - ▶ *Հիմք է հանդիսանում ներքին եւ արտաքին աուդիտի առավել ուշադիր քննության համար*
 - ▶ *Նախատեսված է նաեւ քաղաքական եւ ոչ կառավարական ընթերցողի համար (համապատասխանաբար ենթադրում է ոճական փոփոխություններ՝ ներառելով նկարագրություն եւ արդյունքի վերլուծություն)*
 - ▶ *Ներկայացվում է ավելի ուշ ժամկետներում քան եռամսյակային հաշվետվությունները*
-

Տարեկան հաշվետվության կառուցվածքը

- ▶ ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտներ
- ▶ ՀՀ պետական բյուջեի ծախսեր
- ▶ ՀՀ պետական բյուջեի դեֆիցիտ
- ▶ Հավելվածներ
- ▶ Տեղեկանքներ
- ▶ Տեղեկատվություն ծրագրերի իրականացումը բնութագրող արդյունքային ցուցանիշների կատարման մասին

Պետական մարմինների կողմից ներկայացվող հաշվետվության կառուցվածքը

- ▶ Ցուցանիշի հաստատված կանխատեսումը հաշվետու ժամանակահատվածի համար
- ▶ Ցուցանիշի փոփոխություններն ըստ համապատասխան իրավական ակտի
- ▶ ճշտված ցուցանիշը հաշվետու ժամանակահատվածի համար
- ▶ Փաստացի ցուցանիշը
- ▶ Հաստատված և փաստացի ցուցանիշների տարբերությունը
- ▶ Տարբերության պատճառը
- ▶ Ծրագրի ընթացիկ կառավարմանն ուղղված նախատեսվող միջոցառումները
- ▶ Տարբերության պատճառը
- ▶ Ծրագրի ցուցանիշների ընթացքի ազդեցությունը ՀՀ կառավարության նպատակների վրա
- ▶ Պլանավորվող գործողությունը՝ ծրագրի նախատեսվող / ցանկալի արդյունքներից (նպատակներից) տարբերությունը շտկելու համար
- ▶ Պլանավորվող գործողության ժամկետը (սկիզբ - ավարտ)

Բյուջեի հավելվածներ

ՄԺԾԾ

- ▶ ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեների դեֆիցիտների (պակասուրդների) ֆինանսավորման աղբյուրներն՝ ըստ առանձին տարրերի
- ▶ ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում ՀՀ պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրում նախատեսվելիք օտարերկրյա պետությունների և միջազգային կազմակերպությունների աջակցությամբ իրականացվող վարկային և դրամաշնորհային ծրագրերի շրջանակներում վարկերի տրամադրմանն ուղղվող միջոցներ
- ▶ ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին կատարվող ծախսերի ֆինանսավորման կողմնորոշիչ չափաքանակները (ըստ ծախսերի գործառնական դասակարգման)
- ▶ Պետական մարմնի կողմից իրականացվող ամփոփ ծախսերը (քաղաքականության միջոցառումները) ծրագրային դասակարգմամբ

ՀՀ պետական բյուջեի մասին օրենքի հավելվածները

- ▶ ՀՀ տվյալ տարվա պետական բյուջեից հատկացումները, ըստ բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման
- ▶ Բյուջետային հատկացումների հաշվին ֆինանսավորվող ծախսատեսակները, ըստ բյուջետային ծախսերի տնտեսագիտական դասակարգման

Վարժություն

Նկարագրել, թե նշվածները բյուջեի որ դասակարգումներում կարող են զեպտեղված լինել

- ▶ Ռազմական պաշտպանություն
- ▶ Աշխատանքի վարձատրություն
- ▶ Ստոմոտոլոգիական ծառայություններ
- ▶ Գործուղումների և շրջագայությունների ծախսեր
- ▶ Դրամաշնորհներ միջազգային կազմակերպություններին
- ▶ Մշակութային ծառայություններ
- ▶ Սոցիալական ապահովության նպաստներ
- ▶ Շենքերի և շինությունների ձեռքբերում
- ▶ Վարչական սարքավորումներ
- ▶ Հեռուստառադիոհաղորդումներ
- ▶ Նախադպրոցական կրթություն
- ▶ Գործազրկություն և այլն

- ▶ **Մոնիտորինգը ծրագրերի արդյունքների եւ գործընթացի ցուցանիշների համակարգված չափագրումը և հաշվառումն է: Այն պատասխանում է՝ որքան, ով, ինչ, որտեղ, երբ եւ որքան լավ հարցերին, ի տարբերություն գնահատման, որը պատասխանում է՝ որքան լավ, ինչու, ինչպես բարելավել հարցերին:**
- ▶ Մոնիտորինգը աջակցում է խնդիրների բացահայտմանը
- ▶ Մոնիտորինգը թույլ է տալիս ստանալ հետեւյալ հարցերի պատասխանները.
 - ▶ Որքան շահառու ունի ծրագիրը
 - ▶ Յուրաքանչյուր ծառայության (միջոցառման) տեսակի գծով ինչ ծավալի ծառայություններ են մատուցվում շահառուներին
 - ▶ Արդյոք նախարարության աշխատակիցները (կամ այլ կատարող մարմինները, օր՝ ՊՈԱԿ) պատշաճ կատարում են իրենց աշխատանքը:
 - ▶ Որքան է պետությունը ծախսում այդ ուղղությամբ:
 - ▶ Որքան գումար եւ այլ ռեսուրսներ են ծախսվել այդ ծրագրի իրականացման համար:

Ինչ ենք հասկանում մասնակցություն ասելով

- ▶ **Մասնակցություն** ասելով հասկանում ենք փոխադարձ համագործակցություն և փոխազդեցություն կառավարման մարմինների և քաղաքացիների միջև:
- ▶ Մասնակցության պարագայում քաղաքացիները որոշակի դերակատարում են ունենում քաղաքականության ուղղությունների որոշման գործում, կառավարման մարմիններին հաշվի են առնում հասարակության բոլոր պահանջները, առաջարկները, կարծիքները:

Ուվքե՛ր են մասնակցային գործընթացի մասնակիցները

- կառավարման մարմինները՝

- ▶ Պետական կառավարման մարմինները,
- ▶ Տեղական ինքնակառավարման մարմինները (ՏԻՄ-երը),

- հասարակությունը՝

- ▶ Անհատ քաղաքացիները,
- ▶ Քաղաքացիական հասարակական կազմակերպությունները (ՀԿ-ներ, ՋԼՄ-ներ, ասոցիացիաներ, արհմիություններ և այլն),

- շահառու այլ կազմակերպությունները (օր.

Միջազգային կազմակերպություններ)

Մասնակցային գործընթացի մեխանիզմները

- ▶ Տեղեկատվության տրամադրում և մատչելիություն (օր.՝ տարեկան բյուջեի հրապարակում, քաղաքացու դիմումի հիման վրա տեղեկությունների տրամադրում)
- ▶ Խորհրդատվություն և հետադարձ կապ (օր.՝ հարցումների հրականացում, դիմում-բողոքների ուսումնասիրում)
- ▶ Ակտիվ մասնակցություն՝ քաղաքացիների ակտիվ ներգրավում (մեզ հետաքրքրող հիմնական մեխանիզմը)

Ի՞նչ ենք հասկանում բյուջեների մասնակցային մոնիտորինգ ասելով

- ▶ **Բյուջեների մասնակցային մոնիտորինգը մի գործընթաց է, որում քաղաքացիներն ու ՀԿՆ-երը ուղղակիորեն մասնակցում են բյուջեի մշակման, որոշումների ընդունման և բյուջեի կատարման տարբեր փուլերի մոնիտորինգային աշխատանքներին:**

Ի՞նչ օրենքներով է ապահովվում մասնակցային մոնիտորինգի գործընթացը Հայաստանում

- ▶ ՀՀ Սահմանադրություն (հոդված 40)
- ▶ ՀՀ Տեղական ինքնակառավարման մասին օրենք (հոդվածներ 9, 20)
- ▶ ՀՀ բյուջետային համակարգի մասին օրենք (հոդվածներ 3, 8, 27, 36)
- ▶ ՀՀ տեղական հանրաքվեի մասին օրենք

◀◀ *Սահմանադրություն*

- ▶ Հոդված 27.1. Յուրաքանչյուր ոք ունի իր անձնական կամ հասարակական շահերի պաշտպանության նկատառումներով իրավասու պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին և պաշտոնատար անձանց դիմումներ կամ առաջարկություններ ներկայացնելու և ողջամիտ ժամկետում պատասխան ստանալու իրավունք: *Տեղեկատվության տրամադրում և մատչելիություն*
- ▶ Հոդված 30. Հայաստանի Հանրապետության՝ տասնութ տարին լրացած քաղաքացիներն ունեն ընտրելու և հանրաքվեներին մասնակցելու, ինչպես նաև անմիջականորեն և կամքի ազատ արտահայտությամբ ընտրված իրենց ներկայացուցիչների միջոցով պետական կառավարմանը և տեղական ինքնակառավարմանը մասնակցելու իրավունք:
- ▶ Հոդված 107. Համայնքի անդամները կարող են ուղղակիորեն մասնակցել համայնքի գործերի կառավարմանը համայնքային նշանակության հարցերը տեղական հանրաքվեով լուծելու միջոցով: Տեղական հանրաքվեի անցկացման կարգը սահմանվում է օրենքով:

ՀՀ բյուջետային համակարգի մասին օրենք

- ▶ *Հոդված 3. ՀՀ բյուջետային համակարգը*
Կետ 3. Բյուջետային համակարգի սկզբունքները՝
 - ▶ ը) բյուջեների հրապարակայնություն

- ▶ *Հոդված 8. Բյուջետային համակարգի հիմքում դրվող սկզբունքները*
Կետ 8. Բյուջեների հրապարակայնության սկզբունքը նշանակում է՝
 - ▶ ա) հաստատված բյուջեների և դրանց կատարման մասին հաշվետվությունների պարտադիր հրապարակումը մամուլում (սույն օրենքի 26-րդ, 36-րդ հոդվածների պահանջներին համապատասխան), բյուջեների կատարման ընթացքի վերաբերյալ տեղեկատվության մատչելիություն

 - ▶ բ) բյուջեների նախագծերի քննարկման և որոշումների ընդունման գործընթացի պարտադիր թափանցիկություն հասարակության և զանգվածային լրատվության միջոցների յիամար: Ի տարբերություն համայնքների բյուջեների, պետական բյուջեի կազմում կարող են հաստատվել գաղտնի հոդվածներ:

Ինչո՞ւ է անհրաժեշտ մասնակցային մոնիտորինգի ներդրումը

- ▶ Խթանել ազգաբնակչության գրագիտությունը և հանրային հատվածում ակտիվ մասնակցությունը
- ▶ Հասնել սոցիալական արդարության՝ բարելավելով քաղաքականությունները և ռեսուրսների տեղաբաշխումը
- ▶ Բարեփոխել վարչական ապարատը

Ո՞րն է ՀԿՆ-երի դերը մասնակցային մոնիտորինգի գործընթացում

- ▶ Բյուջեի ձևավորման և կատարման գործընթացներում սոցիալական բոլոր խավերի ընդգրկում
- ▶ Սոցիալական հաշվետվողականություն
- ▶ Ավելի լավ պլանավորում և կառավարում
- ▶ Վստահության բարձրացում և հանրային կառավարման բարելավում

Ի՞նչ պատասխանատվություն է ենթադրում բյուջեի մասնակցային մոնիտորինգը

- ▶ Մասնակցային մոնիտորինգի պարագայում երկրի զարգացման և բարեկեցության համար պատասխանատվություն են կրում ոչ միայն վարչապետը կամ ազգային ժողովը, այլև հանրության անդամներն ու ԲՀԿ-ները:

▶ **Շնորհակալություն**

